

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม เพื่อเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ซึ่งในการศึกษานี้ได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้แบบสอบถาม กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในพื้นที่การศึกษา เขต ๑ และเขต ๒ ของจังหวัดนครปฐม จำนวนทั้งหมด ๓,๕๐๐ คน ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๔๖ คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่จัดทำขึ้น เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิดและปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบค่าที (T-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร ๒ ตัวที่เป็นอิสระต่อกันและค่าเอฟ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรมากกว่า ๒ ตัว เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจริงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) แล้วนำเสนอมาเป็นการเขียนแบบความเรียง

๕.๑ สรุป

จากการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม สามารถสรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีจำนวน ๑๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๖๒ มีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๑๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๓๗ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีจำนวน ๑๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๓ ๗ มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้าง มีจำนวน ๑๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๔๙ และมีระดับผลการเรียน ๒.๕๑ – ๓.๐๐ มีจำนวน ๑๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๑๙

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม พบว่า บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๕.๓๕$, S.D. = ๐.๕๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านความมีระเบียบวินัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๖$, S.D. = ๐.๔๑) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม อยู่อันดับที่สูงที่สุดในข้อ “นักเรียนแต่งกายเรียบร้อยถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน” และที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “นักเรียนเข้าคิวหรือเข้าแถวเวลาซื้ออาหารหรืออุปกรณ์การศึกษา”

๒) ด้านความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๙$, S.D. = ๐.๔๙) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม อยู่อันดับที่สูงที่สุดในข้อ “กล้ายอมรับความผิดพลาดที่ตนเองกระทำ” และที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “นักเรียนจะชวนขายเมื่อทราบว่าวันนี้เป็นวันทำความสะอาด

๓) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๕๖$, S.D. = ๐.๓๔) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม อยู่อันดับที่สูงที่สุดในข้อ “ไม่หยิบฉวยของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต” และที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “คืนเงินให้พ่อค้าแม่ค้าที่ทอนเงินเกิน”

๔) ด้านความเสียสละ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๑$, S.D. = ๐.๕๗) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม อยู่อันดับที่สูงที่สุดในข้อ “ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่คิดถึงผลประโยชน์ที่ตนเองได้รับ” และที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “นักเรียนรู้ความหมายของความเสียสละ”

๕) ด้านความกตัญญูกตเวที โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๗$, S.D. = ๐.๖๓) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม อยู่อันดับที่สูงที่สุดในข้อ “ดูแลพ่อแม่ผู้ปกครองเมื่อท่านเจ็บป่วย” และที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “เมื่อกลับจากโรงเรียนแล้วจะช่วยผู้ปกครองทำงานบ้านเสมอ”

๖) ด้านความขยันหมั่นเพียร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๘$, S.D. = ๐.๖๕) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม อยู่อันดับที่สูงที่สุดในข้อ “เมื่อไม่เข้าใจในการเรียนจะพยายามศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมหรือสอบถามครูผู้สอน” และที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “ค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน พบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ไม่มีความแตกต่างกันทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน พบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่าง

กัน ซึ่งปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ไม่มีความแตกต่างกันทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน พบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ไม่มีความแตกต่างกันทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๔ นักเรียนที่มีอาชีพผู้ปกครองต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน พบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ไม่มีความแตกต่างกันทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๕ นักเรียนที่มีระดับผลการเรียนต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน พบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ไม่มีความแตกต่างกันทุกด้าน

๕.๑.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม มีดังนี้

ด้านความมีระเบียบวินัย พบว่าปัญหาและอุปสรรค ที่มากที่สุดคือ นักเรียนส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นที่ไม่ชอบการบังคับ ไม่ชอบอยู่ในกฎระเบียบ (ร้อยละ ๓๔.๖๙) รองลงมาคือ ไม่แต่งตัวให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ (ร้อยละ ๒๓.๗๐) และน้อยที่สุดคือ ทั้งขยะไม่ถูกที่ (ร้อยละ ๑๘.๕๐)

ข้อเสนอแนะแนวทาง แก้ไข ที่มากที่สุดคือ ควรมีการพูดคุยกันในเรื่องกฎระเบียบของโรงเรียน (ร้อยละ ๔๓.๓๕) รองลงมาคือ ควรมีบทลงโทษให้เห็นผลการไม่ปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน (ร้อยละ ๓๒.๓๗) และน้อยที่สุดคือ ควรมีการประเมินความประพฤติของนักเรียนในแต่ละเทอม (ร้อยละ ๒๔.๒๘)

ด้านความรับผิดชอบ พบว่าปัญหาและอุปสรรค ที่มากที่สุดคือ ไม่ส่งการบ้านตามที่กำหนด (ร้อยละ ๒๙.๑๙) รองลงมาคือ ไม่ยอมรับสิ่งที่กระทำผิด (ร้อยละ ๒๖.๐๒) และน้อยที่สุดคือนักเรียนหลับในขณะเรียนอยู่ (ร้อยละ ๒๑.๙๖)

ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข ที่มากที่สุดคือ ควรหาสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจให้นักเรียน (ร้อยละ ๕๒.๐๒) รองลงมาคือ ควรสังเกตพฤติกรรมว่านักเรียนเบื่อในเรื่องใดแล้วนำมาปรับปรุงการเรียนการสอน (ร้อยละ ๒๗.๔๕) และน้อยที่สุดคือ ควรมอบหมายงานชิ้นใหญ่ให้นักเรียนเพื่อฝึกความรับผิดชอบ (ร้อยละ ๒๐.๕๓)

ด้านความซื่อสัตย์สุจริต พบว่าปัญหาและอุปสรรค ที่มากที่สุดคือ หยิบของผู้อื่นมาเป็นของตน (ร้อยละ ๓๑.๗๙) รองลงมาคือ มักพูดโกหก ไม่ยอมพูดความจริง (ร้อยละ ๒๓.๖๙) และน้อยที่สุดคือ เก็บของได้แต่ไม่คืนให้เจ้าของ (ร้อยละ ๒๑.๙๗)

ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข ที่มากที่สุดคือ ควรมีการปลูกฝังเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต (ร้อยละ ๔๐.๔๖) รองลงมาคือ ควรชี้ให้เห็นโทษของความไม่ซื่อสัตย์สุจริต (ร้อยละ ๓๑.๗๙) และน้อยที่สุดคือ ควรเอาผลด้านธรรมะมายกประกอบให้เห็นเหตุและผล (ร้อยละ ๒๗.๗๕)

ด้านความเสียสละ พบว่าปัญหาและอุปสรรค ที่มากที่สุดคือ ไม่ลูกให้คนชรา คนท้อง เมื่อขึ้นรถประจำทาง (ร้อยละ ๔๐.๔๖) รองลงมาคือ ไม่ค่อยให้เพื่อนยืมสิ่งของ (ร้อยละ ๒๗.๑๖) และน้อยที่สุดคือ นักเรียนไม่ค่อยมีความเสียสละแก่ผู้ที่ด้อยกว่า (ร้อยละ ๑๐.๙๙)

ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไข ที่มากที่สุดคือ ควรจัดให้มีการอบรมธรรมะแก่นักเรียนทุกระดับ (ร้อยละ ๔๗.๖๘) รองลงมาคือ ควรปลูกฝังนักเรียนให้รู้ถึงความเสียสละ (ร้อยละ ๒๙.๑๙) และน้อยที่สุดคือ ควรให้เข้าใจความหมายแก่ผู้ที่ด้อยกว่า (ร้อยละ ๒๓.๑๓)

ด้านความกตัญญูทวดเทวี พบว่าปัญหาและอุปสรรค ที่มากที่สุดคือ ไม่ค่อยเชื่อฟังพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ (ร้อยละ ๕๓.๗๕) และน้อยที่สุดคือ ไม่ค่อยช่วยเหลือพ่อแม่ เมื่อกลับจากโรงเรียน (ร้อยละ ๔๖.๒๕)

ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไข ที่มากที่สุดคือ ควรเอาธรรมะมายกให้เห็นบาปบุญคุณโทษของการอกตัญญูทวดเทวี (ร้อยละ ๕๑.๗๔) และน้อยที่สุดคือ ควรปลูกฝังให้นักเรียนช่วยเหลือพ่อแม่ ทำงานบ้าน (ร้อยละ ๔๘.๒๖)

ด้านความขยันหมั่นเพียร พบว่าปัญหาและอุปสรรค ที่มากที่สุดคือ ไม่ค่อยทบทวนหนังสือเมื่อกลับจากโรงเรียน (ร้อยละ ๓๐.๖๔) รองลงมาคือ ไม่ค่อยหาความรู้เพิ่มเติมจากสื่อภายนอก (ร้อยละ ๒๘.๓๓) และน้อยที่สุดคือ นักเรียนหนีเรียนบ่อย (ร้อยละ ๑๖.๗๖)

ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข ที่มากที่สุดคือ ควรจัดเวลาเพิ่มเติมให้นักเรียนทบทวนหนังสือ (ร้อยละ ๓๕.๘๔) รองลงมาคือ ควรสอนการหาข้อมูลจากสื่อภายนอก นอกเหนือจากบทเรียน (ร้อยละ ๓๔.๖๘) และน้อยที่สุดคือ ควรออกแบบทล่งโทษให้เข้มงวดมากขึ้น (ร้อยละ ๒๙.๔๘)

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “**บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม**” ผู้วิจัยพบประเด็นของผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอเพื่อทำการอภิปรายและประกอบแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังรายละเอียดต่อไปนี้

๕.๒.๑ จากการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม พบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๕.๓๕$, S.D. = ๐.๕๗) และในแต่ละด้าน พบปัญหาบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นประเด็นจากข้อคำถามในแบบสอบถาม ที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำที่สุดของแต่ละด้านดังกล่าวนี้ มีประเด็นในการอภิปรายผลดังนี้

๑) ด้านความมีระเบียบวินัย

ด้านความมีระเบียบวินัย จากการศึกษาพบว่า บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้ครูอาจารย์ช่วยกันดูแลให้อยู่ในกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **สมนึก แกระหัน** ได้ศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคำชะอี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคำชะอี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร ปีการศึกษา ๒๕๔๑ จำนวน ๒๓๖ คน แยกเป็นชาย ๑๑๕ คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคำชะอี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับสูงทุกด้าน^๑

๒) ด้านความรับผิดชอบ

ด้านความรับผิดชอบ จากการศึกษาพบว่า บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนมีการมอบหมายงานให้นักเรียนปฏิบัติให้ได้ภายในกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **กัลยา ศรีปาน** ได้ศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์ จำนวน ๑๘๒ คน เครื่องมือที่ใช้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า พบว่า ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยภาพรวม องค์กรประกอบด้านความไม่รู้จัก ด้านการประหยัด ด้านความเสียสละ ด้านความเมตตา กรุณา ด้านการตรงต่อเวลา ด้านความสามัคคี อยู่ในระดับปานกลาง องค์กรประกอบด้านความขยัน ความมีระเบียบวินัย ด้านความกตัญญูกตเวที ด้านความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอยู่ในระดับมาก^๒

๓) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

ด้านความซื่อสัตย์สุจริต จากการศึกษาพบว่า บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทั้งนี้

^๑สมนึก แกระหัน, “พฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอคำชะอี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

^๒กัลยา ศรีปาน, “ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาครุศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๔.

เนื่องจากนักเรียนอยู่รวมกันจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุ่งทิวา กันหาทิพย์ ได้ศึกษาผลของการอบรมเลี้ยงดูต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๕๘๙ คน ปีการศึกษา ๒๕๔๒ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษามีความ รับผิดชอบโดยภาพรวมและรายด้าน ๒ ด้าน อยู่ในระดับมาก คือ ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษาและความรับผิดชอบต่อสังคมและมีความรับผิดชอบ^๓

๔) ด้านความเสียสละ

ด้านความเสียสละ จากการศึกษาพบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากความเสียสละเป็นสิ่งจำเป็นในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระจิระวัฒน์ แก้วมะ ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความขยันหมั่นเพียรและความสามัคคี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ กับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๑ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๕๗๒ คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑ ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ ๓ มีจริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความขยันหมั่นเพียรและความสามัคคี อยู่ในระดับมากทุกด้าน^๔

๕) ด้านความกตัญญูกตเวที

ด้านความ กตัญญูกตเวที จากการศึกษาพบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันวิวัฒนาการ เกิดขึ้นมากมาย เด็กจึงไม่ค่อยเชื่อฟังพ่อแม่ ครูอาจารย์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรชัย กาลภูธร ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต ๒ ที่มีการอบรมเลี้ยงดูเชาว์ปัญญาและความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต ๒ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๔๘ จำนวน ๓๗๐ คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ผลการวิจัย

^๓รุ่งทิวา กันหาทิพย์, “ผลของการอบรมเลี้ยงดูต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

^๔พระจิระวัฒน์ แก้วมะ, “การเปรียบเทียบจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความขยันหมั่นเพียร และความสามัคคี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘), หน้า ๒.

พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความเมตตา กรุณา ความกตัญญูต่อเวทีและความซื่อสัตย์อยู่ในระดับสูง^๕

๖) ด้านความขยันหมั่นเพียร

ด้านความขยันหมั่นเพียร จากการศึกษาพบว่า บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนมีนโยบายให้เด็กเรียนพิเศษตอนเย็น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **จิตรประสงค์ ขาวเจริญ** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล ” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก^๖

๕.๒.๒ จากผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของ เยาวชน ในจังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

๑) จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มี เพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก นักเรียนได้ความดูแลจากโรงเรียนไม่แบ่งเพศ จึงไม่ส่งผลต่อความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ **ธวัช ตัสโต** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชุมพร” ผลการวิจัยพบว่า ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายได้ออยู่ในระดับมากและไม่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบความคิดเห็นพบว่า ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพรในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิง จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน^๗

๒) จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก นักเรียนมีอายุใกล้เคียงกัน จึงไม่ส่งผลต่อความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ

^๕พรชัย กาลภูธร, “การเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ที่มีการอบรม เลี้ยงดูเชาว์ปัญญาและความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคแตกต่างกัน ”, **วิทยานิพนธ์การศึกษา มหามบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘), หน้า ๒.

^๖จิตรประสงค์ ขาวเจริญ, “ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล ” **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๑๐.

^๗ธวัช ตัสโต, “ความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร ”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑.

กาญจนา อัจฉริยะ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้ในบทบาทการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีการรับรู้ในบทบาท การจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ อยู่ในระดับปานกลาง สมาชิก สภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มี อายุ ประสบการณ์ทำงานและระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕ มีการรับรู้การจัดการศึกษาแตกต่างกัน แต่สมาชิกที่มีตำแหน่งแตกต่าง กันมีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน^๘

๓) จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มี ระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก นักเรียนมีระดับการศึกษาใกล้เคียงกัน จึงไม่ส่งผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทของ พระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ **ผกามาศ อ่อนบรรจง** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาต่อการอบรมจริยธรรมในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ” ผลการวิจัยพบว่า ความ คิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อการอบรมจริยธรรมอยู่ในระดับเห็นด้วยทั้ง ๘ ด้าน คือ ด้าน การดำเนินการ ด้านกิจกรรมการอบรม ด้านวินัยความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเมตตา กรุณา ด้านการประหยัด โดยจำแนกตามเพศ อายุ และระดับผลการเรียนเฉลี่ยสะสมพบว่า ไม่พบ ความแตกต่าง^๙

๔) จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มี อาชีพผู้ปกครอง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาท พระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน ทั้งนี้ เนื่องจากอาชีพผู้ปกครองเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะแต่ละอาชีพไม่มีเวลาให้บุตรแต่บางอาชีพมีเวลาให้ จึงส่งผลให้บทบาทของพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัด นครปฐม แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **จิตรประสงค์ ขาวเจริญ** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความ คิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพัฒนา พื้นที่ชายฝั่งทะเล” ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมโดยภาพรวมอยู่ ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูตามตัวแปร ได้แก่ เพศ หมวดวิชาที่สอน ประสบการณ์การสอนและขนาดโรงเรียนพบว่า ครูที่หมวดวิชาต่างกันและสอนในโรงเรียนขนาด

^๘กาญจนา อัจฉริยะ, “การรับรู้บทบาทการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา บัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๘), หน้า ๑.

^๙ผกามาศ อ่อนบรรจง, “ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อการอบรมจริยธรรมในโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา ”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต** , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

ต่างกันความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมต่างกันอย่างน้อยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕^{๑๐}

๕) จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มี ระดับผลการเรียน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนมีการสอนนักเรียนที่เท่าเทียมกัน จึงไม่ส่งผลต่อความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เบญจมาศ เอี่ยมอ้อม ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่ได้รับการส่งเสริมในระดับมากที่สุด คือ การส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนตามทัศนะผู้บริหารในด้านการกำหนดและการวางแผนนโยบาย ด้านการจัดสภาพแวดล้อมใน โรงเรียนและด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า มีปัญหาในการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลางทั้ง ๓ ด้าน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ควรเสนอให้มีการพูดคุยกันในเรื่องระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน ตกลงกันเรื่องของการตั้งกติกาของโรงเรียน

๒) ควรเสนอให้ครูอาจารย์ ลองสังเกตพฤติกรรมเด็กว่าเบื่อในการเรียนเรื่องใด และควรหาสื่อวิธีการเรียนการสอนให้เด็กๆ สนใจการเรียนมากขึ้น

๓) ควรเสนอจะมีการปลูกฝังให้รู้จักความซื่อสัตย์สุจริตและเอาผลของด้านธรรมะมา ยกประกอบให้เห็นเหตุและผล

๔) ควรเสนอให้จัดการอบรมธรรมะกับนักเรียนทุกระดับ ได้เข้าอบรม ชัดเกลานิสัย และยกตัวอย่างความเสียสละให้เยาวชนได้รู้

๕) ควรเสนอให้มีการอบรมธรรมะกับนักเรียนทุกระดับ และนำสื่อการเรียนการสอน ด้านกตัญญูทศเวทีให้เยาวชนดู และเยาวชนจะเข้าใจได้เป็นอย่างดี

๖) ควร เสนอให้มีการ ลงโทษอย่างเคร่งครัดและจัดให้มีครูผู้ให้ความรู้นอกเวลา พร้อมทำจัดนำสื่อการเรียนการสอนภายนอกให้เยาวชนได้ศึกษาและปฏิบัติเอง

^{๑๐}จิตระประสงค์ ขาวเจริญ, “ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล ” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๑๐.

^{๑๑}เบญจมาศ เอี่ยมอ้อม, “การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ตามทัศนะของผู้บริหารและคณะครูผู้สอน ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒.

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- ๑) สถานศึกษาควรเพิ่มความสำคัญต่อการจัดการศึกษา และต่อตัวนักเรียนเอง เพื่อให้การศึกษานั้นมีประสิทธิภาพดีขึ้น
- ๒) ควรจัดกิจกรรมเกี่ยวกับความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมให้เยาวชนนั้นได้เข้าใจถึงความหมาย ความเข้าใจ และผลดี ผลเสียของการกระทำนั้น ๆ
- ๓) ควรจัดสื่อการเรียนการสอนของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปในหลักสูตรทุกระดับชั้น เพื่อปลูกฝังเยาวชนตั้งแต่ตอนเด็ก เพื่อเป็นรากฐานที่ดีในอนาคตต่อไป
- ๔) ควรจัดเวลาให้กับเยาวชนได้ไปศึกษานอกสถานที่ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้เก็บเกี่ยวความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมให้มากขึ้น
- ๕) สถานศึกษาควรให้เวลาในการสอนของพระสงฆ์ในสถานศึกษาให้เต็มที่

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนในจังหวัดนครปฐม ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะดังต่อไปนี้

- ๑) ควรศึกษาโรงเรียนอื่นๆ เพื่อศึกษาข้อมูลว่ามีบทบาทของพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ที่มีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้
- ๒) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ของโรงเรียนอื่นๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่
- ๓) ควรศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนตามแนวทางภายในองค์การตามหลักพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน
- ๔) ควรศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนทุกโรงเรียน นักเรียนทุกระดับ เพื่อให้สามารถนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานในองค์กรต่อไป